

Momentplanering: Lag och rätt:

Hur är det fastställt vad som är rätt och fel i vårt samhälle? Det kan verka tydligt om vi tittar i lagboken och kan konstatera att vissa handlingar och beteenden är olagliga. Men det är inte alltid så enkelt: det är många som t ex kör för fort med bilen hela tiden och som knappast skäms, utan snarare blir förbannade om de råkar ut för böter. På samhällsnivå, i grupper och individuellt finns också en värdegrund i ständig utveckling, där vår gemensamma eller individuella etik kommer fram och mäts i praktiken av vår moral. Vi ska nu studera och analysera några samhällsfrågor inom detta område.

Mål

Momentet ska ge eleven förutsättningar att utveckla

- kunskaper om samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens funktion (1)
- kunskaper om hur ekonomiska och sociala förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer (2)
- förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. (3)

Kunskapskrav

E	C	A
[...]Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för de historiska förutsättningarnas betydelse och dra enkla slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden, exempelvis arbetslivets utveckling, påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.	[...]Dessutom kan eleven utförligt redogöra för de historiska förutsättningarnas betydelse och dra välgrundade slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden, exempelvis arbetslivets utveckling, påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.	[...]Dessutom kan eleven utförligt och nyanserat redogöra för de historiska förutsättningarnas betydelse och dra välgrundade och nyanserade slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden, exempelvis arbetslivets utveckling, påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.	Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera några orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med enkla omdömen. Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge välgrundade argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.	Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifierar flera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med nyanserade omdömen. Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge nyanserade argument för sina ståndpunkter och värderar med nyanserade omdömen andras ståndpunkter.

Schema

	Må	Ti
43	MoralMeter	Etik & moral-uppgift
45	Domstolar, från brott till straff	Det allmänna rättsmedvetandet
46	Brottsutvecklingen, orsaker till och konsekvenser av kriminalitet	Lindomefallet + analys
47	Repetition, frågor	Kunskapstest

Instuderingsfrågor:

1. Vad innebär det att Sverige är ett rättssamhälle?
2. Beskriv utförligt de allmänna domstolarna: Vilka är de? I vilken (instans) av domstolarna hamnar ärendena först? Hur fungerar det med överklaganden mellan instanserna? Var ligger våra närmaste domstolar av varje instans?
3. Vad är det för skillnad mellan allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar?
4. Beskriv processen från brott till straff: vilka uppgifter har polis, åklagare, domstolar och kriminalvård. Hitta ett fall och ge exempel eller hitta på ett fall och beskriv vägen från brott till straff. Använd dig av och förklara följande begrepp: Förundersökning, gripande, anhållan, häktning, åklagare, åtal, dom, påföljd, kriminalvård.
5. Vad är det allmänna rättsmedvetandet?
6. Diskutera utifrån det allmänna rättsmedvetandet varför så många kör för fort och om det inte därför borde vara tillåtet att göra det.
7. Hur har brottsutvecklingen sett ut från 1950 och fram till idag, sett utifrån antalet anmälda brott och brottsstrukturen?
8. Vilka var de vanligaste brotten 2010?
9. Vad menas med mörkertal? Varför finns det ett mörkertal vad gäller antalet brott?
10. Ange tre orsaker till varför brottsutvecklingen ser ut som den gör, på samhällsnivån.
11. Vad kännetecknar en person som begår många eller grova brott? (Orsaker på individnivå)
12. Vad är det för skillnad mellan de sociala och det biologiska arvets betydelse för att vissa faller i brott? Vad tror du själv påverkar mest?
13. Vad betyder allmänprevention? Hur ska det kunna förhindra brott?
14. Vad betyder individualprevention? På vilka tre sätt kan det förhindra brott?
15. Vad finns det för för- och nackdelar med straff och vård? Vad tycker du själv; borde vi satsa på hårdare fängelsestraff eller mer rehabiliterande vård? Motivera väl.

+ Kompendium “Etik & moral” och “Analys: Lindomefallet”

Sidor i boken: 235-239 (blå) och 187-200 (grön)